

Europarlamenttivaalit 2009, ennakkotieto

Perussuomalaiset ja Vihreät menestyivät europarlamenttivaaleissa 2009

Perussuomalaiset saivat yhden edustajan europarlamenttiin ja puolueen puheenjohtaja Timo Soini oli vaalien ääniharava yli 130 000 äänellä. Puolueen kannatus nousi 9,8 prosenttiin, mikä on 9,3 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisissä europarlamenttivaaleissa. Perussuomalaisten hyvä vaalimenestys tuotti parlamenttipaikan myös heidän kanssaan vaaliliitossa olleille Kristillisdemokraateille, vaikka puolueen ääniosuus jäi 4,2 prosenttiin. Vihreä liitto oli Perussuomalaisten ohella vaalien toinen voittaja. Vihreän liiton kannatus nousi 2,0 prosenttiyksikköä verrattuna vuoden 2004 europarlamenttivaaleihin ja se onnistui saamaan europarlamenttiin myös toisen paikan.

Kaikki kolme suurinta puoluetta menettivät yhden parlamenttipaikan. Kansallinen Kokoomus ja Suomen Keskusta saivat kumpikin kolme paikkaa. Suomen Sosialidemokraattinen Puolue joutui tyytymään kahteen paikkaan. Kokoomus sai suurimman ääniosuuden, 23,2 prosenttia äänistä, ja sen ääniosuus pieneni edellisistä europarlamenttivaaleista 0,5 prosenttiyksikköä. Keskusta sai 19,0 prosenttia ja Sosialidemokraatit 17,5 prosenttia äänistä. Edellisiin europarlamenttivaaleihin verrattuna Keskustan ääniosuus pieneni 4,3 prosenttiyksiköllä ja Sosialidemokraattien ääniosuus 3,6 prosenttiyksiköllä. Vasemmistoliiton kannatus laski 3,2 prosenttiyksikköä ja se menetti ainoan edustajapaikkansa. Ruotsalainen kansanpuolue sai 6,1 prosentin ääniosuuden ja onnistui säilyttämään ainoan europarlamenttipaikkansa.

Europarlamenttivaalien äänestysprosentti oli 40,3, mikä on 0,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2004 europarlamenttivaaleissa. Vilkkaimmin äänestettiin Helsingin vaalipiirissä, jossa äänestysaktiivisuus nousi 50,9 prosenttiin. Laiminta äänestäminen oli Pohjois-Karjalan (33,7 %) vaalipiirissä. Yksittäisistä kunnista äänestysvilkkkaus nousi maan korkeimmaksi Kauniaisissa (68,4 %) ja alhaisimmaksi se jäi Hyrynsalmen kunnassa (25,5 %).

Europarlamenttiin valittiin Suomesta tällä kertaa 13 edustajaa aiemman 14 sijaan. Valituista kuudella ei ole aiempaa kokemusta europarlamentista.

Suurimpien puolueiden kannatus europarlamenttivaaleissa 2009, 2004, 1999 ja 1996

Puolue	Europarl.vaalit 2009	Europarl.vaalit 2004	Europarl.vaalit 1999	Europarl.vaalit 1996
KOK	23,2	23,7	25,3	20,2
KESK	19,0	23,4	21,3	24,4
SDP	17,5	21,2	17,9	21,5
VIHR	12,4	10,4	13,4	7,6
PS	9,8	0,5	0,8	0,7
RKP	6,1	5,7	6,8	5,8
VAS	5,9	9,1	9,1	10,5
KD	4,2	4,3	2,4	2,8

Sisällys

Europarlamenttivaalit, laatuseloste.....	3
--	---

Europarlamenttivaalit, laatuseloste

1. Tilastotietojen relevanssi

1.1 Yhteenveto tilaston tietosisällöstä

Tilastokeskus tuottaa europarlamenttivaaleista viralliset tilastot, jotka sisältävät keskeiset tiedot ehdokkaista, valituista, äänioikeutetuista, äänestäneistä ja puolueiden kannatuksesta. Ennakkotiedot on julkaistu internetissä ensimmäisistä Suomessa järjestettävistä Europarlamenttivaaleista alkaen (1996), nämä tilastot ovat päivitetty vahvistetun tuloksen mukaisilla luvuilla. Europarlamenttivaalit-tilastosivulla on myös taulukoita tietokannoissa eli StatFin-palvelu, jossa vuodesta 2004 alkaen tiedot löytyvät myös äänestysalueittain.

1.2 Olennaiset käsitteet

Vaalitoimitus

Europarlamenttivaalit toimitetaan joka viides vuosi kaikissa jäsenmaissa. Euroopan parlamentti on ainoa kansainvälinen toimielin, jonka kansalaiset valitsevat suorilla vaaleilla. Vaalien käytännön järjestelyistä vastaavat kansalliset viranomaiset. Suomessa järjestäjänä on oikeusministeriö, joka vahvistaa ehdokkaat ja vaalituloksen. Suomessa europarlamenttivaalit toimitetaan kesäkuun 7 päivänä, sunnuntaina. Vaalit toimitetaan voimassa olevan vaalilain mukaisesti, tarkemmin Oikeusministeriön verkkosivuilla www.vaalit.fi (=> vaalilainsäädäntö) ja www.finlex.fi, vaalilaki (714/1998).

Vaalilainsäädäntö

Euroopan parlamentin jäsenten vaalit (europarlamenttivaalit) toimitetaan kussakin jäsenvaltiossa kansallisen vaalilainsäädännön mukaisesti. Tämän lisäksi noudatetaan EU:n vaalisäädöksen (vuodelta 1976) määräyksiä. Vuonna 1998 tehdyllä vaalilainsäädännön muutoksella koottiin kaikkia vaaleja koskevat säännökset yhteen lakiin, vaalilakiin (714/1998), joka tuli voimaan 8.10.1998.

Vaalien toimittamisen keskeiset periaatteet

Kaikki Suomen vaalit toimitetaan noudattaen seuraavia periaatteita:

- **Vaalit ovat välittömät.** Valitsijat (äänioikeutetut) äänestävät suoraan niitä henkilöitä, jotka he tahtovat saada valituiksi.
- **Vaalit ovat suhteelliset.** Suhteellisissa vaaleissa jokainen puolue (tai muu ryhmittymä) saa sen määrän valittuja edustajia kuin mitä sen vaaleissa saama äänimäärä suhteessa muihin ryhmittymiin edellyttää (ei presidentinvaalit).
- **Vaalit ovat salaiset.** Vaalisalaisuudella tarkoitetaan, etteivät vaaliviranomaiset eivätkä muutkaan saa tietää, ketä äänestäjä on äänestänyt, vai onko hän jättänyt tyhjän äänestyslipun.
- **Vaaleissa on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus.** Yleisellä äänioikeudella tarkoitetaan sitä, että äänioikeus on riippuvainen vain sellaisista edellytyksistä, jotka kansalaisella yleensä on. Yhtäläisellä äänioikeudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella äänioikeutetulla on yhtäläinen äänioikeus vaikuttaa vaalin tulokseen. Yleisissä vaaleissa kullakin on yksi ääni.
- **Kunkin äänestäjän on äänestettävä itse.** Äänioikeutta ei saa käyttää valtuusmiehen eli asiamiehen kautta.
- **Äänestämisen on tapahduttava vaaliviranomaisen edessä.**
- **Suomen vaalijärjestelmä on henkilö- ja puoluevaalin yhdistelmä,** jossa samalla yhdellä numerolla äänestetään sekä puoluetta että henkilöä (ei presidentinvaalit).

Äänioikeus ja vaalikelpoisuus

Suomessa toimitettavissa europarlamenttiswaaleissa äänioikeutettu on:

1. asuinpaikkaan katsomatta jokainen Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja
2. muun Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa 51. päivänä ennen vaalipäivää, jollei hän ole menettänyt äänioikeuttaan siinä unionin jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on. Äänioikeuden edellytyksenä kuitenkin on, että henkilö ilmoittautuu äänioikeusrekisteriin Suomessa.

Äänioikeutettu saa samoissa europarlamenttivaaleissa äänestää vain yhdessä EU:n jäsenvaltiossa: joko kotivaltiossaan tai siinä valtiossa, jossa asuu (asuinvaltiossa).

Suomen kansalainen, joka on säädettyssä määräajassa ilmoittautunut äänestäjäksi jonkun toisen EU:n jäsenvaltion europarlamenttivaaleissa, ei ole äänioikeutettu Suomen europarlamenttivaaleissa.

Äänioikeutettu voi äänestää joko 1) ennakkoäänestysaikana tai 2) vaalipäivänä sunnuntaina.

Vaalikelpoisuus

Vaalikelpoisuudesta europarlamenttivaaleissa on voimassa, mitä vaalikelpoisuudesta eduskuntavaaleissa säädetään. Vaalikelpoinen eli kelpoinen ehdokkaaksi on siten

1. jokainen Suomen kansalainen, jolla on vaaleissa äänioikeus ja joka ei ole vajaavaltainen sekä
2. jokainen äänioikeutettu Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, joka on ilmoittautunut ja otettu äänioikeusrekisteriin Suomessa ja joka ei ole menettänyt vaalikelpoisuuttaan kotivaltionsa vaaleissa.

Euroopan parlamentin jäsenenä ei kuitenkaan voi olla:

1. valtioneuvoston jäsen;
2. Euroopan komission jäsen;
3. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai ensimmäisen asteen tuomioistuimen tuomari, julkisasiamies tai kirjaaja;
4. Euroopan keskuspankin johtokunnan jäsen;
5. Euroopan tilintarkastustuomioistuimen jäsen;
6. Euroopan oikeusasiamies;
7. Euroopan yhteisön tai Euroopan atomienergiayhteisön talous- ja sosiaalikomitean jäsen;
8. alueiden komitean jäsen;
9. Euroopan yhteisön tai Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen nojalla asetetun yhteisön varoja hoitavan tai pysyvää välitöntä hallinnollista tehtävää hoitavan komitean tai muun toimielimen jäsen;
10. Euroopan investointipankin johtokunnan tai hallintoneuvoston jäsen taikka Euroopan investointipankin henkilöstöön kuuluva;
11. Euroopan yhteisöjen toimielimen tai sellaiseen sidoksissa olevan erityiselimen tai Euroopan keskuspankin palveluksessa oleva virkamies tai toimihenkilö; ja
12. sellainen viran tai toimen haltija, joka perustuslain mukaan ei voi olla kansanedustajana.

Ehdokkaiden asettaminen

Ehdokkaita europarlamenttivaaleissa voivat asettaa

1. puolerekisterissä olevat puolueet sekä
2. äänioikeutettujen perustamat valitsijayhdistykset.

Asetetut ehdokkaat ovat ehdokkaina koko maassa. Kukin puolue voi asettaa enintään 20 ehdokasta. Puolueet voivat muodostaa keskenään vaaliliittoja. Vaaliliittoja muodostaneiden puolueiden ehdokkaiden yhteismäärä saa kuitenkin enintään olla sama kuin yksittäisellä puolueella (eli 20). Kaikki ehdokkaat asetetaan valtakunnallisesti. Valitsijayhdistyksen yhden ehdokkaan asettamiseksi voi perustaa vähintään 2 000 äänioikeutettua henkilöä. Valitsijayhdistykset voivat muodostaa yhteislistan, jossa voi olla enintään 20 ehdokasta.

Helsingin vaalipiirilautakunta laatii ehdokaslistojen yhdistelmän, johon otetaan arvotussa järjestyksessä kaikkien puolueiden, valitsijayhdistysten ja yhteislistojen ehdokkaat. Jokaisesta ehdokkaasta on yhdistelmässä seuraavat tiedot: järjestysnumero (alkaen numerosta 2), nimi, kotikunta sekä arvo, ammatti tai toimi.

Edustajapaikat

Parlamentin paikkaluku on jaettu niin, että väkiluvultaan pienillä jäsenmailla on suhteellisesti enemmän paikkoja kuin suurilla jäsenmailla. Vuoden 2009 vaaleissa Euroopan parlamenttiin valitaan yhteensä 736 jäsentä, joista Suomesta valittavia 13.

Edustajapaikat jaetaan puolueiden, vaaliliittojen ja valitsijayhdistysten kesken niiden koko maassa yhteensä saamien äänimäärien mukaan noudattaen d'Hondtin menetelmää. Puolue, vaaliliitto tai yhteislista saa ensimmäiseksi vertausluvukseen puolueen, vaaliliiton tai yhteislistan koko äänimäärän. Ryhmittymässä eniten ääniä saanut saa sitten vertausluvukseen ryhmittymän koko äänimäärän, toiseksi tullut puolet puolueen äänimäärästä ja kolmanneksi tullut kolmasosan jne.

Vaalipiiri- ja kuntamuutokset sekä kuntaliitokset

Eri vuosien vaaleja koskevat vaalipiiri- ja kuntamuutokset sekä kuntaliitokset on esitetty internetissä StatFin-palvelussa ja perinteisessä Europarlamenttivaalit-paperijulkaisussa.

Kunnat on sijoitettu vaalipiireihin voimassa olevan vaalipiiriijaon mukaan. Tilastossa on käytetty voimassa olevaa tilastollista kuntaryhmitystä (Tilastokeskus, Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot). Tilastollisessa kuntaryhmityksessä kunnat jaetaan taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin sekä maaseutumaisiin kuntiin. Luokitus perustuu väestölaskentojen yhteydessä kerran viidessä vuodessa tehtyyn taajamarajaukseen ja siitä saatuun tietoon taajamaväestöstä.

1. Kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000.
2. Taajaan asuttuja kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 %, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4 000 mutta alle 15 000.
3. Maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 %, asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000.

Käytetyt luokitukset

Vaalipiirien nimet europarlamenttivaaleissa 2009 ovat:

1. Helsingin vaalipiiri
2. Uudenmaan vaalipiiri
3. Varsinais-Suomen vaalipiiri
4. Satakunnan vaalipiiri
5. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiri
6. Hämeen vaalipiiri
7. Pirkanmaan vaalipiiri
8. Kymen vaalipiiri
9. Etelä-Savon vaalipiiri
10. Pohjois-Savon vaalipiiri
11. Pohjois-Karjalan vaalipiiri
12. Vaasan vaalipiiri
13. Keski-Suomen vaalipiiri
14. Oulun vaalipiiri
15. Lapin vaalipiiri

Europarlamenttivaaleissa Suomi on yhtenä vaalipiirinä. Ehdokkaat ovat ehdokkaina koko maassa ja äänestäjä voi äänestää ketä ehdokasta tahansa. Europarlamenttivaaleissa annetut äänet lasketaan kuitenkin ensivaiheessa vaalipiirikohtaisesti ja sen jälkeen Helsingin vaalipiirilautakunta yhdistää kaikkien vaalipiirien tulokset koko maan tulokseksi.

Tilastokeskuksen kuntaluokitus. Vaalipiiri, kuntaryhmä, kunta, äänestysalue, puolue (puolueräkisteriin merkityt), ehdokkaiden ja valittujen ikä, kansalaisuus ja asuinmaa.

Tietojenkeruumenetelmät ja tietolähde

Tilastokeskus saa vaalien perusaineiston oikeusministeriön vaalitietojärjestelmästä, jonka teknisen toteuttamisen hoitaa Tieto.

1.3 Lait, asetukset ja suositukset

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (laki Tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös vaalitulokset. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Henkilötilastot vaalitulosten tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1756-01).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu kokonaisaineistoon. Tilaston perusaineisto perustuu oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään, joka koostuu kuudesta osajärjestelmästä. Näitä ovat:

1. Pohjatietojärjestelmä, jossa ovat tiedot mm. vaalipiiri-, kunta-, äänestysaluejaoista sekä vaaliviranomaisista;
2. Äänestyspaikkajärjestelmä (äänestyspaikkarekisteri), jossa ovat tiedot yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista;
3. Äänioikeusjärjestelmä (äänioikeusrekisteri), johon Väestörekisterikeskus poimii tiedot äänioikeutetuista 46. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteriin otetaan jokaisesta äänioikeutetusta ne tiedot (mm. nimi, henkilötunnus, vaalipiiri, kotikunta ja äänestyspaikka), jotka olivat väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteri tulee lainvoimaiseksi 12. päivänä ennen vaalipäivää kello 12;
4. Ehdokasjärjestelmä (ehdokasrekisteri), johon merkitään ehdokkaasta seuraavat tiedot: nimi, ehdokasnumero, ammatti, kotikunta, puolue/valitsijayhdistys (jonka ehdokkaana hän on), henkilötunnus;
5. Keskitetty laskentajärjestelmä, johon vaalipiirilautakunnat ja kuntien keskusvaalilautakunnat toimittavat vaalien tulostiedot;
6. Tilasto- ja tietopalvelujärjestelmä, jonka avulla vaalien tulostiedot ja muut tilastotiedot välitetään tiedotusvälineille ja Tilastokeskukselle.

Tilastokeskuksen vaalitietojärjestelmä koostuu neljästä vaalitiedostosta, joita ovat: aluetiedosto, puoluetiedosto, ehdokastiedosto ja ehdokasrekisteri.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Vaalitulosten aineisto perustuu oikeusministeriön vaalitietojärjestelmään ja vaaliviranomaisten toimittamiin tietoihin, joita voidaan pitää luotettavana.

4. Tietojen ajantasaisuus ja tarkkuus

Vahvistetut tiedot poikkeavat aina jonkin verran ennakkotulosten luvuista. Vaaliyön jälkeiset 'ennakkotulokset' palvelevat käyttäjiä kunnes saadaan vahvistettu tulos.

Tulokset muuttuvat vahvistetun tuloksen jälkeen kaikilta osin: äänestysalueittain, kunnittain, vaalipiireittäin, puolueittain sekä kaikkien ehdokkaiden ja valittujen saamien äänimäärien suhteen, jolloin jopa heidän keskinäinen järjestyksensä voi muuttua.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Ensimmäinen aineisto eli ennakkotilastot julkaistaan internetissä, StatFin-palvelussa sekä Europarlamenttivaalit-tilastosivulla, mahdollisimman pikaisesti vaaliyöstä alkaen. Kunnittaiset ja

äänestysalueittaiset (vuodesta 2004) vaalitiedot sekä valittujen (vaalipiiritasolla) saamat äänimäärät viedään StatFin-palveluun.

Europarlamenttivaalit-tilastosivulla julkaistaan kolmella kielellä (suomi, ruotsi ja englanti) julkistuksia ja kyseistä vaalia koskevia taulukoita. Toinen aineisto eli lopulliset tiedot toimitetaan Tilastokeskukselle vaalituloksen vahvistamisen jälkeen. Vaalituloksen vahvistamisen jälkeen julkaistaan Internetissä ennakkotilastoja vastaavat vahvistetut tiedot tilastosivulla sekä päivitetään StatFin-palveluun tietokannat.

Europarlamenttivaaleista tuotetaan myös perinteinen paperijulkaisu tai sitä vastaavat taulukot myöhemmin.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Uusi tilastollinen kuntaryhmitys (kaupunkimaiset, taajamamaiset ja maaseutumaiset) otettiin käyttöön vuodesta 1999 alkaen. Sitä aikaisemmin kunnat ryhmiteltiin seuraavasti: kaupungit ja muut kunnat. Vaalien välillä tapahtuneet vaalipiiri- ja kuntamuutokset on huomioitu tilastoissa, joissa on vertailutieto edellisen vaalin tuloksiin.

Europarlamenttivaalit-tilastosivulla esitetään vaalitulostietoja aikasarjataulukkoina ensimmäisistä europarlamenttivaaleista 1996 alkaen. Ennakkotilastot europarlamenttivaaleista on julkaistu internetissä tilastosivulla. StatFin-palvelussa on aikasarja europarlamenttivaaleista alkaen vuodesta 1996 (huom. vuodesta 2004 myös äänestysalueittaiset tiedot). Europarlamenttivaalit-paperijulkaisussa (kts. kohta 5) julkaistaan toistuvina ns. perustaulukot äänestysaktiivisuudesta ja vaalituloksesta kunnittain vaalivuodelta, jossa on vertailutieto edellisestä vaalista. Eri vuosien julkaisuissa on tieto mahdollisista muutoksista edellisiin vaaleihin verrattuna mm. vaalipiiri- ja kuntamuutokset.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys sekä dokumentointi

Oikeusministeriö julkaisee kattavaa yleistietoa eri vaaleista sekä valtakunnallisen ehdokasrekisterin ja vaalitulostietoja verkkosivuillaan (www.vaalit.fi). Oikeusministeriön julkaisema tilasto ennakkoäänestäneiden osalta poikkeaa Tilastokeskuksen ennakkoäänestäneiden tilastosta, sillä ne määrittellään eri perustein:

- Oikeusministeriö laskee ennakkoäänestäneiden määrän äänioikeutettujen määrästä
- Tilastokeskus laskee ennakkoäänestäneiden määrän kaikkien äänestäneiden määrästä

Tilastoissa käytetyt luokitukset löytyvät Tilastokeskuksen kotisivuilta.

Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Vaalit 2009

Lisätietoja

Kimmo Moisio 09 1734 3239

Jaana Asikainen 09 1734 3506

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

vaalit@tilastokeskus.fi

<http://tilastokeskus.fi/europarlamenttivaalit.fi>

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tilastokeskus, myyntipalvelu
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-2898 (pdf)
ISBN 978-952-244-077-8 (pdf)